

ЗІ СЛАВНИМ ЮВІЛЕЄМ ВАС, ПАНЕ АКАДЕМІКУ! З РОСИ ТА ВОДИ ...

У перший і такий неочікувано теплий день прийдешньої весни в почесного члена Редакційної Ради нашого журналу, видатного вченого та громадського діяча, президента Світової федерації українських лікарських товариств, професора, доктора медичних наук, академіка НАМН і члена-кореспондента НАН України, заслуженого діяча науки й техніки Любомира Антоновича Пирого був славний 85-річний ювілей. Тож колектив редакції журналу «Практикуючий лікар» приєднується до всіх вже виголошених вітань і сердечно та щиро вінчує Любомира Антоновича. Споглядаючи на його життєвий шлях і творчий ужинок, виникає одне єдине бажання сказати: «Браво! Браво, пане Академіку!». І звичайно, як і заведено в таких випадках, можна було б далі просто продовжити нескінченний перелік звань і нагород шановного ювіляра. Та хіба суто сухо формальним переліком звань, здобутків і нагород сердечно скажеш про звитягу такої Людини, Лікаря, Вченого, Громадянина повною мірою?

У фаховому й науковому дискурсі академік Пиріг Любомир Антонович є творчим продовженням зіркової плеяди постатей Київської школи внутрішньої медицини. Він — вихованець Київської школи терапевтів, учень заслуженого діяча науки УРСР, лауреата Державної премії УРСР, професора Анатолія Петровича Пелешука. У строго науково-академічному сенсі ця визначна школа є прямою спадкоємницею наукових, терапевтичних і гуманістичних традицій української академічної терапевтичної школи академіка Феофіла Гавриловича Яновського. Професор Пелешук А.П., у свою чергу, — вихованець і спадкоємець академіка В.М. Іванова, який був одним із найближчих учнів легенди української медицини, «святого лікаря» Ф.Г. Яновського. До того ж сам Анатолій Петрович ще й неодноразово наголошував, що пишається тим, як йому пощастило бути слухачем повного лекційного курсу із внутрішньої медицини трьох академіків — М.Д. Стражеска, тоді ще професора, В.М. Іванова та доцента В.Х. Василенка. У науковому плані школа професора А.П. Пелешука успішно продовжила розпочаті академіком Ф.Г. Яновським

фундаментальні дослідження із нефрології. Любомир Антонович — автор концепції клінічної еволюції гломерулонефриту — у своїй науковій діяльності не тільки безпосередньо продовжив, а й вдало поєднав розпочаті на початку ХХ сторіччя академіком Ф.Г. Яновським наукові дослідження із нефрології та курортології. Серед них і чи не вперше у світі були питання санаторно-курортного етапу лікування трансплантованої нирки. Зрештою, щодо того, що стосується нефрології, то тут ужинок академіка Пирого Л.А. є фундаментально повноцінним. В його активі модерні наукові дослідження, а також організація нефрологічної служби в Україні, заснування кафедри нефрології в НМАПО імені П.Л. Шупика та самої Української асоціації нефрологів. При цьому потрібно відмітити й те, що Любомир Антонович Пиріг як продовжувач терапевтичної школи, яка на тлі такої популярної натепер вузької спеціалізації, непохитно залишається на позиціях практика фахівця-інтерніста, має поважний науковий доробок у багатьох розділах внутрішньої медицини. Результати його наукових здобутків викладені в більше ніж 600 друкованих працях і запатентовані 7 винаходами. Він автор і співавтор 33 методичних рекомендацій і посібників, 8 інформаційних листів. У науковій школі академіка Пирого Л.А. підготовлено 21 кандидата та 3 докторів медичних наук. Оприлюднені матеріали із науково-практичних аспектів медицини, рецензії, інформації та дискусії, в яких Любомир Антонович брав участь, складають близько восьми десятків. Його науково-популярні публікації (37) та медико-публіцистичні статті (178) завжди викликають особ-

ливий інтерес, а інтерв'ю є актуальними, і 67 із них опубліковано в різноманітних вітчизняних і закордонних виданнях.

Любомир Антонович Пиріг пишається тим, що він уродженець мальовничого галицького містечка Рогатин на Прикарпатті. Сам він про це сказав так: «Киянином став за місцем проживання, роботи, сімейного життя, але все-таки залишаюсь «з Рогатином у душі й у пам'яті». ... Вдячний я моїм батькам, рідному Рогатинові, які заклали підвалини моєї свідомості та переконань як людини, громадянина, українця, яким я завжди був вірним». Галичина... Цей боголюбивий край дав медицині багато сподвижників медичної галузі. Звитяга багатьох синів і дочок Галичини ще чекає своїх дослідників, які повернуть їх добрі імена вдячним нащадкам. А серед вже відомих хоча б академік І.Я. Горбачевський, піонер дослідження мінеральних вод і організатор перших галицьких курортів Теодор Тарасевич, професор-терапевт Йосиф Дітль, доктор медицини Софія Окуневська, доктор медицини та адмірал Ярослав Окуневський... Усі вони (окрім уродженця м. Станіслава Теодора Тарасевича та Софії Окуневської) не тільки вимушено навчались, але й працювали у світах, завжди відстоювали права української спільноти й до самопожертви допомагали своїм країнам. За зробленими справами академік Пиріг Л.А. серед цих достойників-краян посідає почесне місце.

Любомир Антонович завжди вирізнявся активною громадською позицією. Як уродженець нескореної Галичини, він особливо гостро є чуттєвим до нищення національної ідентичності свого народу. У період тотальної русифікації, підступно здійснюваної під прапором лжеінтернаціоналізму, уперто відстоював своє, Богом дане, право читати лекції рідною мовою в Києві — столиці української держави. Мабуть, усе ж розумів та й наочно бачив усі репресії тоталітарного режиму. Ілюзій бути не могло. Але... інакше просто не міг. Тож у вирішальний момент відновлення незалежності України він, не вагаючись, погоджується балотуватися у своєму рідному Рогатині в депутати до Верховної Ради України: у 1990-1994 рр. Л.А. Пиріг — народний депутат Верховної Ради. Він — член парламентської опозиції «Народна Рада», голова підкомісії збереження генофонду нації та надзвичайних ситуацій Комісії з питань охорони здоров'я. У той період медична та наукова спільнота отримала безкомпромісного трибуна у відстоюванні її прав у вищій законодавчій установі. Ось так Любомир Антонович на зрозумілій для бюрократів мові в лютому 1994 року при обговоренні «Закону про науку» визначив те, що нагально потрібно для української дійсності: «Для того, щоб вимагати патріотизму і національної свідомі

місті від науковців, щоб вони не роз'їжджались по закордонах, повинні сидіти тут в урядовій ложі національно свідомі міністри, національно свідомі урядовці, які могли б забезпечити національну науку матеріально». «Чи встиг би я в професійній діяльності досягнути більшого, не будучи депутатом?» ставить Любомир Антонович сам собі сакраментальне запитання у книзі спогадів «Було колись...» і відповідає: «Очевидно, так».

Розуміючи крайню необхідність поновлення й творення в Україні органів самоуправління медичної спільноти, Л.А. Пиріг стає в 1990 році одним з ініціаторів заснування Всеукраїнського лікарського товариства й очолює його. Від 2000 року він стає й президентом Світової федерації українських лікарських товариств. Якщо проаналізувати короткий перелік основних дат і подій творчого життєвого шляху Любомира Антоновича, то звертає на себе увагу період 2012-2016 років, а його невпинна активність у громадському житті в досить поважному віці викликає особливу повагу та захоплення.

ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ

Пиріг Любомир Антонович народився 1 березня 1931 року в хліборобській родині в м. Рогатині Станіславівського воєводства Речі Посполитої Польщі (тепер — Івано-Франківська область, Україна).

1937 р. — пішов до 1-го класу «Рідної школи» в Рогатині.

1948 р. — закінчив з медаллю десятирічну середню школу в Рогатині і вступив на лікувальний факультет Львівського медичного інституту.

1954 р. — закінчив із відзнакою Львівський медичний інститут, рекомендований на наукову роботу (аспірант кафедри загальної гігієни).

1955 р. — перервав навчання в аспірантурі за власним бажанням у зв'язку з переходом на клінічну роботу.

1955-1958 рр. — ординатор, заступник головного лікаря з лікувальної роботи санаторію «Мармуровий палац» курорту Моршин.

1958-1961 рр. — аспірант кафедри терапії Київського інституту вдосконалення лікарів і (згодом) відділу клінічної фармакології Українського інституту клінічної медицини ім. акад. М.Д. Стражеска.

1961-1962 рр. — лікар-науковець відділу цього ж інституту.

1962 р. — захист кандидатської дисертації «Деякі показники функціонального стану шлунка при лікуванні ревматизму та інфекційного неспецифічного поліартриту АКТГ і кортизоном».

1962-1972 рр. — асистент, доцент кафедри терапії Київського державного медичного інституту ім. акад. О.О. Богомольця.

1971 р. — присвоєне вчене звання доцента.

1972-1973 рр. — завідувач кафедри лікувальної фізкультури та лікарського контролю Київського державного медичного інституту ім. акад. О.О. Богомольця.

1973-2002 рр. — завідувач відділу терапевтичної нефрології Київського НДІ урології та нефрології (Інституту урології та нефрології АМН України).

1976-1990 рр. — заступник директора з наукової роботи цього ж інституту.

1978 р. — захист докторської дисертації «Еволюція острого і хронічного гломеруло-нефрита».

1979-1993 рр. — головний нефролог МОЗ України.

1982-2005 рр. — президент, із 2005 р. — почесний президент Української асоціації нефрологів.

1988 р. — присвоєно вчене звання професора.

1990-1994 рр. — народний депутат Верховної Ради України, голова підкомісії збереження генфонду нації та надзвичайних ситуацій Комісії з питань охорони здоров'я.

1990-2007 — президент, з 2007 р. — почесний президент Всеукраїнського лікарського товариства.

1990 р. — обраний членом Наукового товариства ім. Шевченка (Львів).

1991 р. — обраний членом-кореспондентом НАН України.

1992 р. — присвоєно почесне звання заслуженого діяча науки й техніки України.

1993 р. — обраний академіком АМН України.

1995-2010 рр. — завідувач, із 2010 р. і дотепер — професор кафедри нефрології та нирково-замісної терапії Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика.

2000 р. і дотепер — президент Світової федерації українських лікарських товариств.

2012-2016 рр. — член Громадської ради МОЗ України, член Ради з клінічної медицини та радник президента НАМН України, спеціалізованої вченої ради при НМАПО, президії Товариства терапевтів України, редколегій та редакційних рад численних медичних періодичних видань, редколегії Енциклопедії сучасної України, вченої ради Інституту енциклопедичних досліджень НАН України, член президії та голова медичної секції Товариства «Україна-Світ», член комісії з біоетики НАН України і НМАПО ім. П.Л. Шупика, експертної ради ДАК МОН МС України, наглядової ради Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, президії Правління Івано-Франківського земляцтва в Києві.

НАГОРОДИ

Знак «Відмінник охорони здоров'я» (1976).

Почесна грамота МОЗ УРСР (1981).

Медаль «В пам'ять 1500-річчя Києва» (1982).

Почесна грамота Всесоюзного товариства терапевтів (1985).

Орден «Знак пошани» (1986).

Почесна грамота Українського лікарського товариства Північної Америки (1989).

Почесні грамоти Світової федерації українських лікарських товариств (1992,1996,1998, 2000, 2006).

Почесна грамота Президії НАН України (2000).

Медаль (2003) і Почесні грамоти (2001, 2006) Президії АМН України.

Почесна грамота Верховної Ради (2010).

Почесна грамота Кабінету Міністрів України (2003).

Почесна грамота Київського міського голови (2002, 2004).

Почесна грамота Асоціації філателістів України.

Диплом і Почесна відзнака Товариства «Україна-Світ».

Диплом до 2000-ліття Різдва Христового від УПЦ Київського патріархату (2000).

Орден Святого Рівноапостольного кн. Володимира Великого III ступеня.

Орден Ярослава Мудрого (2007).

Медаль ім. акад. М.Д. Стражеска «За заслуги в охороні здоров'я» (2009).

Хрест Пантелеймона Цілителя МОЗ України (2010).

Медаль Івано-Франківської обласної держадміністрації та обласної ради народних депутатів «За заслуги перед Прикарпаттям» (2011).

Три дипломи «Національної медичної премії» (2010).

Лауреат фонду Тараса Шевченка (1996).

Лауреат премії ім. Олекси Гірника (2005).

Почесний доктор Одеського державного медичного університету (1996).

Почесний член Українського лікарського товариства у Львові (1998).

Лауреат Державної премії в галузі науки і техніки України (2009). Грамота Департаменту охорони здоров'я МО України (2008). Відзнака НМАПО ім. П.Л. Шупика (2009).

Медаль Мар'яна Панчишина УЛТ у Львові (2010).

Відзнака НАН України «За наукові заслуги» (2011).

Медаль «За працю та звитягу в медицині» (ВУЛТ, 2011).

Поважний перелік. А за цим сухим і далеко не повним офіціозом визнання творчого ужинку академіка Л.А. Пирого на медичній, науково-педагогічній і державотворчій нивах. За ним більше ніж 60-річна невтомна творча діяльність. І редакція журналу «Практикуючий лікар» із задоволенням хоче продовжити цей перелік скромною світлиною із життєвих буднів. У ній визнання та вдячність нового, молодого покоління лікарів України. Ця світлина взята із «на-

стінної» студентської творчості. Знайшли ми її, зацікавлено розглядаючи студентські «стінні шпальти» в клініці, яка є науково-педагогічною Alma mater нашого ювіляра. Знаходяться вони на затишному балконі навпроти кабінету професора, де й сьогодні проходять державні экзамени випускників вже Національного медичного університету імені О.О. Богомольця. Її творці — випускники Київського медичного інституту вже далекого 1971 року, і Любомиру Антоновичу саме в цей рік було присвоєно вчене звання доцента.

Публіцистичний доробок академіка Пирогова Л.А. є вражаючим, а щодо української філателістики — феноменальним. Звичайно, громадський діяч не може бути успішним без належної публіцистичної присутності (а ще краще — діяльності). Тільки щодо нашого ювіляра, то публіцистика — це відгук на поклик душі, талант і покликання. Для кон'юнктури так не пишуть. Він у своїх спогадах згадує, як у 1948 році став перед проблемою вибору фаху. Перед тим були проби пера шкільного періоду. І все ж серед захоплень філологією, історією та медициною Любомир Антонович за тих обставин вибирає фах лікувальної справи. І сьогодні він говорить: «Не шкодую, що став лікарем, хоча потяг зацікавленість до гуманітарної сфери — постійний». Публіцистика Л.А. Пирогова складає понад 100 газетних та журнальних статей, а останніми роками світ побачили дві чудові книги спогадів («Було колись...», К.: Світ Успіху. 2013. — 368 с. і «День за днем ... Рік за роком ...», К.: Світ Успіху. 2013. — 496 с.). Перша філателістична публікація Любомира Антоновича «Україніка фі-

лателістична. Іван Франко» побачила світ ще у 1966 році. Ну, а його останні дві новаторські монографії «Медицина України в дзеркалі філателії» (К.: ВД «Авіцена», 2013) і «Тарас Шевченко у світі філателії. Пошук. Наглядність. Достовірність» (К., 2014. — 306 с.) є унікальними. Загальна кількість друкованих робіт з філателістики є поважною й складає понад 150. А вже із вдосконаленням та здобуттям класу лікарської майстерності прийшла потреба самореалізації й у медичній публіцистиці. Як відзначає сам Л.А. Пиріг: «На медичну публіцистику мене «потягнуло»... з 1983 року, коли в журналі «Київ» вийшла моя стаття «Медицина сьогодні: здобутки і втрати».

Серед історико-публіцистичного доробку Пирогова Л.А. особливе місце посідають праці щодо його родоvodu. Ювіляр розглядає свою родину «як дзеркало долі галичан ХХ сторіччя», але подає її генеалогію з середини ХІХ сторіччя до своїх онуків. При цьому він наголошує на тому, що на сьогодні географія його родоvodu розширилась і на Американський континент. Щодо витоків, то Любомир Антонович вважає, що родоvid Пирогов із галицького містечка Рогатин, ймовірно, походить від козака Івана Пирогова Брацлавського полку («Реєстр Війська Запорізького» від 1649 року) чи Панька Пирогова Ведмедівського куреня. І ось із приводу про родоvid вже київських Пирогов у нас у редакції розгорнулась цікава дискусія. Відбувалась вона навколо можливого єдиного походження родоvidів нашого шановного ювіляра та уродженця Москви видатного професора-хірурга та організатора освіти й лікарської справи Миколи Івановича Пирогова.

«Традиції медицини». Доцент Пиріг Л.А. у студентських настінних написах, 1971 рік

І дійсно, якщо взяти до уваги можливу основу їх генеалогічної лінії від родини козака Івана Пирогова Брацлавського полку (Брацлавщина — це в XIV-XVIII в основному територія сучасної Вінницької області) та факти із біографії й логіку життєвого шляху славетного хірурга М.І. Пирогова, то таку версію відкидати зовсім не можна.

Відомо й про те, що хворого на ревматизм старшого сина військового московського чиновника І.І. Пирогова успішно лікував від ревматизму популярний у Москві професор Єфрем Осипович Мухін. За старшим братом доглядав 10-річний Микола. Ось за таких обставин у 1820 році Микола Іванович познайомився зі своїм добрим ангелом і вчителем із беззаперечним авторитетом і взірцем для наслідування. «Чудесний лікар», професор Є.О. Мухін був уродженцем України та випускником Єлисаветградської (нині — Кіровоград) медико-хірургічної школи. Він у своїй докторській дисертації (захищена у 1804 р. у Геттінгені) вперше виклав основи рефлекторної теорії, розвинув вчення про провідну роль головного мозку в життєдіяльності організму та визначальне значення нервової системи у виникненні захворювань. У практичній лікарській діяльності Єфрем Осипович був віртуозним хірургом. Власне, до професора, декана медичного факультету Московського університету Єфрема Осиповича Мухіна й звертається Іван Іванович Пирогов знову по допомогу у 1824 році. Справа в тому, що його сину Миколі сповнилось тоді тільки 14 років, а він вже успішно здобув початкову освіту й хотів вступати на медичний факультет університету. «... Відчуваю, Ваше превосходительство, що з хлопчини буде користь», — переконував Є.О. Мухін ректора Московського університету А.А. Прокіповича-Антонського (також уродженця України) прийняти на медичний факультет як виняток 14-літнього підлітка Миколу. Для студента М. Пи-

рогова порада його вчителя була вирішальною й у виборі хірургічної спеціалізації. Пізніше «батько російської хірургії» був відомий своїми симпатіями до «южно-західної частини» Російської імперії і як член Тимчасового медичного комітету, а згодом (у 1858-1861 рр.) як опікун Київського навчального округу, із самих витоків створення нового медичного факультету в Університеті св. Володимира бере активну участь у вирішенні його кадрових та організаційних питань. Його бажання, щоб медичний факультет у Києві став взірцем для інших університетів імперії, було щирим. І коли 19 лютого 1861 року у віці 51 року М.І. Пирогова раптово звільняють, він, не вагаючись, назавжди залишається в Україні. Місцем, де закінчиться його життєвий шлях, він вибирає саме Вінницький край. Ще в 1859 році Миколою Івановичем на торгах у Києві було придбано садибу Вишня поблизу Вінниці. Сьогодні це Національний музей-садиба М.І. Пирогова, який розташований у межах східної частини однойменного масиву на південно-західній околиці міста Вінниці. Якщо йти за логікою викладених фактів, то цілком можливо, що «батько російської хірургії» професор Микола Іванович Пирогов не тільки знав про свій родовід, а й належно шанував його. Тож після досить палкої дискусії всі погодились з одним, що через сторіччя благодатна вінницька земля Брацлавщини є притягальною для вихідців із родоvodu Пирогів.

«День за днем... Рік за роком...» торував свою звитягу академік Л.А. Пиріг. Колектив редакції журналу «Практикуючий лікар» сердечно та із найщирішими побажаннями добра, гараздів, здоров'я й творчих успіхів ґратує Вас, пане академіку, зі славним ювілеєм! Ми Вас щиро шануємо. І будьмо!

Підготував М. Дземан